

МИНАЛО И НАСТОЯЩЕ НА БЪЛГАРИСТИКАТА В БЕЛГРАДСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ

Доц. д-р Ивана Давитков
Университет в Белград (Сърбия)

Резюме. Настоящото изложение цели да се очертаят основните етапи в развитието на българистиката в Белградския университет, както и да се опише съвременното ѝ състояние, без да се претендира за изчерпателност. Първият етап от развитието на специалността по-скоро би могъл да се смята за подготвителен в развитието на българистиката, каквато я познаваме днес. Вторият етап е белязан от научната работа на Марин Младенов и развитието на предимно литературоведската българистика. През третия етап акцентът е поставен върху езиковедската българистика в лицето на Мариана Алексич, като се разширява преподавателският състав. Днес Филологическият факултет на Университета в Белград е единственото място в Сърбия, където българистиката съществува като отделна специалност в рамките на Катедрата по сръбски език с южнославянски езици. Българският език се изучава и като избираема дисциплина (двусеместриална и четирисеместриална), а почти всички българистични дисциплини могат да бъдат изучавани и като избираеми от студенти от други специалности. Би могло да се каже, че белградската българистика днес се стреми скоро да бъде постигнато така необходимото равновесие в присъствието на специалисти по литература и език.

Ключови думи: чуждестранна българистика; български език; Университет в Белград; Сърбия

Белградският университет е сред малкото университети¹⁾, където българският език се изучава като основен в рамките на бакалавърска програма. Днес Филологическият факултет на Университета в Белград е единственото място в Сърбия, където българистиката съществува като отделна специалност в рамките на Катедрата по сръбски език с южнославянски езици. Българският език се изучава и като избираема дисциплина (двусеместриална и четирисеместриална), а почти всички българистични дисциплини могат да бъдат изучавани и като избираеми от студенти от други специалности. Българистиката е част от програмата *Език, литература и култура*²⁾, в рамките на която се изучават всички чужди филологии, лите-

ратури, култури, обща литература и теория на литературата, общо езиковедно знание, библиотекарство и информатика³⁾.

Началото на българистиката в Сърбия трябва да се свърже с периода след края на Втората световна война, по-точно с 1947 г., когато българите в Югославия получават статус на национално малцинство⁴⁾. След почти три десетилетия непризнаване на българското малцинство в Сърбия (периодът между двете световни войни), „обучение на български език в рамките на югославската държава започва през 1945 – 1946“ (вж. повече у Ivanova 2007, 193). Както четем у Ц. Иванова: „Първото училище за подготовка на кадри за нуждите на българското малцинство⁵⁾ е *Учителската академия* (педагогическо училище)⁶⁾ в *Димитровград* (Цариброд), която съществува няколко години“ (Ibid). Следва основаването⁷⁾ на *Група за български език и литература* в *Полувисшето педагогическо училище* в Ниш, която е закрыта през 1969 – 1970 г. (Ibid). В периода между основаването и закриването си българистиката в Ниш играе важна роля в подготовка на кадри за нуждите на официално признатата вече българска общност. Специалността минава през различни етапи по време на съществуването си, които могат да бъдат проследени и на страниците на в. „Братство“⁸⁾. За съжаление, специалността в Ниш бива закрыта и по този начин физически откъсната от общините, населени предимно с българско население. Днес на мястото на някогашното Педагогическо училище в рамките на Философския факултет в Ниш функционира лекторат по български език⁹⁾, открит през учебната 2001/2002 г. (Ibid).

Трябва да се добави също, че от 1977 г. в някогашното *Полувисше педагогическо училище* (днес *Учителски факултет*) се подготвят педагогически кадри за училищата в общините с българско население (Ibid). Както посочва същата авторка, „по ред причини преподаването на български език и литература там замира“ (Ibid) и днес такова не съществува. Преподавател във Враня в периода 1981 – 1990 г. е и доц. д-р Мариана Алексич, която в началото на 90-те години постъпва като редовен асистент по български език във Филологическия факултет в Белград.

Според данните, които Д. Дончева¹⁰⁾ и Н. Бечева събират за написването на доклада *Минало и бъдеще на българистиката в Белградския университет*, тази специалност в рамките на Филологическия факултет в Белград се появява в края на 50-те години, когато Философският факултет се разделя на Философско-исторически и Филологически. В началото не е имало подготвени кадри, поради което „Преподавателите по българистични дисциплини в началото са „гостувачи“, научната информация се преподава сбито и блоково, учебният процес е неритмичен“ (Doncheva & Becheva 2013, 119). На практика обаче за начало на местната българистика може да се смята постъпването на първия редовен преподавател по български език през 1962 г. – Лиляна Мойсова, която продължава работата си с пристигналия през 1963 г. пръв лектор

от България – Стефан Елевтеров (Ibid). Според текста на Д. Йотов, публикуван във в. „Братство“ под заглавието „Български език на педагогическа катедра“⁽¹¹⁾, три години след записването на първите студенти в специалността в Ниш, т.е. през 1963 г., българският език се въвежда като дисциплина във Филологическия факултет в Белград.

Независимо от това, че българистиката е съществувала под различни форми от основаването си до днес, от казаното дотук става ясно, че в периода непосредствено след края на Втората световна война за кратко българистиката се е развивала паралелно в някогашното Педагогическо училище в Ниш и във Филологическия факултет в Белград, а след закриването ѝ в Ниш и до прекъсването на обучението във Враня подготовката на кадри се осъществява във Враня и в Белград.

Основните етапи в развитието на българистиката в Белградския университет от създаването ѝ до 2013 г. са очертани на страниците на доклада на Д. Дончева и Н. Бечева (Doncheva & Becheva 2013). Затова тук те ще бъдат само маркирани, като ще се опитам да отбележа най-важните факти от развитието на специалността, както и да актуализирам информацията с данни за специалността след 2013 г., като в основата на класификацията са залегнали данните от доклада на Д. Дончева и Н. Бечева.

Без да се поставят точни граници между различните етапи в развитието на специалността, която днес познаваме като „Български език, литература и култура“, а с оглед на състоянието и ролята на специалността в конкретния времеви период (начин на провеждане на учебния процес, учебни програми, преподавателски състав, брой студенти), биха могли да се очертаят четири основни етапа в развитието на белградската българистика.

1. От създаването на специалността през 60-те на миналия век до постъпването в специалността на проф. Марин Младенов през 1978 г.

2. От 1978 г. до началото на 90-те години и постъпването на доц. д-р Мариана Алексич.

3. От постъпването на доц. д-р Мариана Алексич до преминаването към новия бакалавърско-магистърски модел съгласно Болонския процес.

4. От преминаването към новия бакалавърско-магистърски модел съгласно Болонския процес до днес.

Както вече беше посочено, първият етап в развитието на българистиката в Ниш и по-късно в Белград е свързан и с признаването на българското национално малцинство, с появилата се нужда от подготовката на преподаватели, журналисти и под. През посочения период се поставя и началото на литературата на българите в Югославия (Yotev 2009, 43 – 57), както и началото на издателската дейност на български език (вж. Ivanova 2007, 196; Yotev 2009, 47 – 54). Въпреки тласъка в развитието на българистиката в началото на посочения период, трябва да се подчертае и фактът, че българите в Сърбия спират да се обучават на

майчин език съгласно конституцията на Югославия от 1974 г., като обучението започва да се провежда изцяло на сръбски език¹²⁾ (Ivanova 2007, 190).

През този етап преподавателският състав е малък – състои се от един редовен преподавател и един чуждестранен лектор, като редовният преподавател Лиляна Мойсова води лекционните курсове по българска литература, а Стефан Елевтеров – упражненията по български език като основна и избираема дисциплина (Doncheva & Becheva 2013, 120). Лиляна Мойсова води часовете по литература до 1970 г., а както четем от Д. Дончева и Н. Бечева, след това няма изяви в областта на българистиката (Ibid). Интересно е да се отбележи, че след заминаването ѝ няма информация на кого се възлагат часовете по българска литература, а лектори от България продължават да водят практическите часове по български език. От данните, които успяват да съберат Д. Дончева и Н. Бечева (Ibid, 118 – 119), става ясно, че откъм броя на студенти в специалността ситуацията също е била променлива, но тенденцията, общо взето, е в посока увеличаване броя на записалите се студенти. Така в началото се записват по един или двама студенти (напр. през 1964 – 1965 г.) и през годините ситуацията се стабилизира (напр. през 1969 – 1970 са записани 12 студенти) (Ibid, 120). Причината за увеличил се брой записани студенти би могла да се свърже и със закриването на *Отделението по български език и литература* в Ниш, като по този начин Филологическият факултет в Белград се превръща в място за подготовка на българисти.

Следващият етап в развитието на специалността *Български език и литература* започва с постъпването на проф. Марин Младенов през 1978 г. (Ibid, 121). През този етап са поставени основите за по-нататъшното развитие на специалността и именно през него се „извършва така необходимото диференциране на учебното съдържание в отделни теоретични и практически дисциплини, създава се българистично научно и методическо ядро, макар и малобройно“ (Ibid). Ключовата промяна, която настъпва, е свързана с превръщането на българистиката от предимно учебна в методическа и научноизследователска дисциплина (Ibid). Проф. Младенов води както всички езиковедски лекционни курсове (по съвременен български език, по история на българския език с диалектология и съпоставителен анализ на сърбохърватски и български език), така и всички лекционни курсове по българска литература. Въпреки голямото натоварване откъм водени курсове и брой часове, българистиката успява да запази статуса си на специалност, защото теоретичните курсове се водят циклично, а лекторите от България водят практическите курсове. Безспорен е големият принос на проф. Младенов (1928 – 2013) за развитието на българистиката в Белград, но също така той може да се смята и за основоположник на литературното творчество на българите в Югославия (Yotev 2009, 73). Неговият принос не е само в областта на литературата, а и в областта на журналистиката, тъй като той е един от създателите на първия вестник на българите в Югославия „Глас на българите“ (Ibid,

191), а журналистическата си дейност продължава в следващите издания на български издания вестник „Братство“ и списание „Мост“. Въпреки широките си научноизследователски интереси проф. Младенов е „преди всичко познавач и тълкувател на българската литература, а и той самият е поет и преводач от български език“ (Doncheva & Becheva 2013, 121).

Проф. Младенов е автор на монографии, свързани с българската литература: *Метафора у српској и бугарској народној лирици* (Ниш, 1976), *Бугарска поезија друге половине двадесетог века* (Белград – Ниш 1998, в съавторство с Татяна Дункова), но и на единствената досега издадена морфология на българския език, написана на сръбски и издадена в Сърбия – *Савремени бугарски језик – морфологија* (Белград 1987). Както посочват Д. Дончева и Н. Бечева, „най-популярният“ (Ibid), а бих добавила и най-важният, и най-използваният му труд е *Бугарско-српскохрватски речник* (Белград 1967), чието второ разширено издание остава единственият по рода си двуезичен речник за тази езикова двойка, издаден в Сърбия и България – *Бугарско-српски речник* (Белград 2000). През този етап от развитието на специалността една от основните ѝ роли е подготовка на преподаватели по български език и литература, а проф. Младенов е автор на редица учебници и учебни помагала за основните и средните училища, в които се образуват представителите на българското национално малцинство (вж. Yotev 2009, 189 – 192). Част от учебниците по българска литература, чийто автор е проф. Младенов, остават единствените, издадени в Сърбия до днес.

През този етап обаче не се случва съществена промяна в разрастването на преподавателския състав, което е така необходимо за утвърждаването на специалността. Би могло да се каже, че през посочения период българистиката е изпълнявала предимно ролята за подготовка на кадри за нуждите на българското малцинство, но за съжаление, не е подготвен „наследник“ на предимно литературоведската българистика на М. Младенов, а тази липса се чувства до днес.

През следващия етап в развитието на специалността, в началото на 90-те години, постъпва първият редовен асистент в специалността – Мариана Алексич, като „с нейното идване продължава диференциацията в преподаването, издига се специализацията на научната информация, предлагана на студентите, и се разширява българистичната колегия в Белградския университет“ (Doncheva & Becheva 2013, 122). През 1993 г. проф. Младенов се пенсионира, а след Мариана Алексич като стажант-асистент постъпва Ясмينا Йованович през 1994 г. През този етап настъпва промяна и в доминиращата научноизследователска област, като акцентът пада върху езиковедската българистика, което е свързано с научните интереси на М. Алексич. Важно е да се отбележи, че „Мариана Алексич е първият член на българистичната колегия, който израства научно и формира изследователските си интереси в нейната среда“ (Ibid). Докторската дисертация на Мариана Алексич на тема „Междуетиковата сръбско-българска (българско-сръбска) лексикална омонимия“ е защитена

през 2001 г. в Белград, а научните ѝ интереси основно са в областта на лексикологията и лексикографията. Освен българско-сръбските лексикално-семантични отношения, обект на нейните изследвания е и преводаческата практика от сръбски на български език. Сред най-важните трудове на М. Алексич са: *Међујезичка српско-бугарска (бугарско-српска) лексичка хомонимија* (Белград 2006), *Българско-сръбски речник на лексикалните омоними* (Белград 2006), *Српско-бугарска (бугарско-српска) енантиосемија и квазиенантиосемија* (Белград 2015). В съавторство с Ценка Иванова издава *Сръбско-български речник. Тематичен. Омонимен* (Велико Търново 1999). Второто разширено и допълнено издание на речника излиза през 2007 г. в Издателството за учебници в Белград. Мариана Алексич продължава да работи и като автор, редактор и съветник за издаването на учебници и учебни помагала по български език за нуждите на българите в Сърбия (Ibid, 123).

През посочения период се разраства преподавателският състав от местни преподаватели. В годината, в която Ясмина Йованович защитава магистърската си теза на тема *Любовната поезия на Десанка Максимович и Елисавета Багряна*, като лектор по български език постъпва Галина Шаралиева-Чирич. Така през този етап българистиката „най-после се оформя като преподавателско звено с необходимия брой квалифицирани преподаватели, които да провеждат съвременно езиково и литературно обучение“ (Ibid).

През разгледаните етапи в българистиката няма прекъсване откъм идващите от България лектори, което е от голямо значение както за утвърждаването на специалността, така и за повишаването на качеството на обучението в нея. В статията на Дончева и Бечева (Doncheva & Becheva 2013) всички те са представени с годините, през които са работили в Белград, като за източник е послужила летописната книга на Катедрата. До 1982 г. лектори са били Стефан Елевтеров, Катя Йорданова, Надежда Драгова, Стефания Гинина, Иван Трашлиев, Николай Димков. След тях идват Пенка Баракова, Татяна Дункова, Стела Хакимова, Ничка Бечева, а от 2004 г. лекторите по български език, литература и култура са двама – Лили Лашкова и Дарина Дончева, Нина Гагова и Ничка Бечева (Ibid, 124), Ценка Иванова и отново Дарина Дончева. Сред лекторите има и такива, които са работили в специалността повече от един мандат, напр. Пенка Баракова, Ничка Бечева, Дарина Дончева, което потвърждава, че атмосферата в Катедрата е колегиална и благоприятна за научна работа (Ibid, 125). Присъствието на лектори в специалността е необходимо не само за работа със студентите българисти, а и за укрепване на връзките с българските университети. Не бих могла да обхвана всичките аудиторни и извънаудиторни дейности на колегите от България, нито да представя напълно тяхната отговорност и загриженост за белградската българистика, защото всеки от тях през годините е дал своя немалък принос. Последното събитие в специалността е срещата с видни преподаватели, писатели, редактори, литературни критици – проф.

Светлозар Игов, проф. Михаил Неделчев, проф. Пламен Дойнов, проф. Антония Велкова, Георги Чобанов и Захари Карабашлиев през април 2018 г. Със съдействието на Посолството на Република България в Белград и Катедрата по сръбски език с южнославянски езици и благодарение на усилията на доц. д-р Ничка Бечева и проф. д.ф.н. Антоанета Алипиева бяха организирани уъркшопове и кръгла маса. Това даде възможност както на студентите, така и на преподавателите да вземат участие. Трябва да изтъкна също, че в рамките на възможностите си българистичната колегия продължава да полага грижи за преподаването на майчин български език сред българската общност в Сърбия, като изключителни заслуги в това имат и лекторите. Така заедно с местния преподавател доц. д-р Мариана Алексич тогавашните лектори доц. д-р Дарина Дончева и доц. д-р Ничка Бечева вземат активно участие като преводачи и редактори в превеждането на сръбски учебници на български език за нуждите на учениците от българската общност в Сърбия¹³⁾.

Днес в специалността работят четирима щатни преподаватели и двама лектори от България – проф. д.ф.н. Антоанета Алипиева и д-р Радостина Стоянова. Сред щатните преподаватели са: доц. д-р Ивана Давитков, ас. Олга Савеска, ас. Кристина Манич и един лектор – Ясмина Йованович. Научноизследователските интереси¹⁴⁾ на доц. д-р Ивана Давитков са в областта на езикознанието – теория и практика на превода, съпоставителното езикознание, преподаване на български език като чужд и на диалектологията. Най-новото попълнение в специалността е ас. Кристина Манич, чиито научноизследователски интереси са в областта на лексикологията и фразеологията. Литературознанието става все по-застъпено чрез интересите на ас. Олга Савеска – история на литературния авангард, теория на филма, авторски филм. Интересите на Ясмина Йованович са в областта на литературознанието и превода. Би могло да се каже, че белградската българистика се стреми скоро да бъде постигнато така необходимото равновесие в присъствието на специалисти по литература и език, както и на необходимия брой местни титуляри.

В структурата на задължителните дисциплини в бакалавърската степен са включени практически български език, синхронни и диахронни езиковедски дисциплини, литературоведски курсове и предмети с културно-историческа насоченост. Практическите занятия по български език са застъпени с най-много часове и са организирани в началото за студенти, които нямат предварителни познания в тази област. Практически български език се преподава осем пъти седмично от първи до осми семестър както от местни преподаватели, така и от чуждестранни лектори. Сред задължителните езиковедски дисциплини са старобългарски език, увод в южнославянските лингвистични студии, сравнителна граматика на славянските езици, а също и фонетика, морфология, синтаксис, лексикология и история на българския език. Българска литература се изучава от първи до осми семестър, като материалът е разпре-

делен от старобългарска литература в първи курс до съвременната българска литература, а през петия и шестия семестър присъства и една българистична културологична дисциплина. Студентите имат възможност да се насочат към различни избираеми дисциплини, а също така могат да изучават още два чужди езика по време на следването си. По този начин получават цялостно филологическо образование, подходящо за професионалната им реализация на филолози както като преподаватели, преводачи и сътрудници на културни институции, така и в международни компании и в сферата на туризма.

През годините лекторите са изтъквали необходимостта от ремонт и обзавеждане на аудиторията, в която се провеждат занятията по български език, литература и култура (Doncheva & Vecheva 2013, 127), като първите стъпки в осъществяването на тази необходимост предприема проф. д-р Ценка Иванова по времето на своя мандат. Тя намира спонсори за частичен ремонт и обзавеждане, като се включва и със собствени средства. Въпреки положените усилия нуждата от цялостен ремонт и съвременно обзавеждане както на аудиторията, така и на преподавателския кабинет продължава да бъде актуална тема сред преподавателите до 2019 г. Тогава бива одобрен проектът „Въвеждане на съвременни образователни технологии в обучението по български език в Белградския университет“ по програмата „Официална помощ за развитие“ на българското правителство. Благодарение на подкрепата и усилията на Посолството на Република България в Белград, деканското ръководство на Филологическия факултет, ръководството на Катедрата и преподавателите в специалността през 2020 г.¹⁵⁾ са открити аудиторията и кабинетът след цялостното им обновяване и осъвременяване на материалната база.

През последните години се наблюдава намаляване броя на записалите се студенти в специалността, като в това отношение не правят изключение и други специалности във Факултета. За съжаление, тази тенденция в хуманистиката не се наблюдава само в Сърбия. Факултетът предприема мерки за осъвременяване на учебните програми и за представянето им на бъдещите студенти. В това отношение българистиката също полага усилия за привличане на студенти, като инициира подписване на нови двустранни споразумения за сътрудничество¹⁶⁾ с български университети и нови възможности за международен обмен. Студентите българисти вземат активно участие в студентски конференции е чужбина, ежегодно получават стипендии и участват в семинара по български език, организиран от СУ „Св. Климент Охридски“. В настоящия момент те имат възможност да се включат в програмата за мобилност „Еразъм“ със СУ „Св. Климент Охридски“.

По време на дългогодишното си съществуване белградската българистика е преминала през различни етапи в развитието си, което често е повлияно от външни обстоятелства. В момента малкият брой записани на практика е свидетелство може би не за отлив от българистиката като такава, а свидетелство

за необходимостта от промяна на модела на „чиста“ филология и разширяването му с по-широко обоснован кръг от хуманитарни дисциплини.

БЕЛЕЖКИ

1. Както се отбелязва в *Становище за състоянието на чуждестранната българистика*, изготвено през 2017 г. от Съвета за чуждестранната българистика към БАН, „само в славянските страни, и то не във всички, българският език може да се изучава като основен на ниво бакалавърска и магистърска степен“ (Taseva et al. 2019, 16). Такива университети са напр. Ягелонският университет в Краков, Университетът в Лодз, университетите в Москва, Санкт Петербург, Белград, Букурещ, Бърно (Taseva et al. 2019, 16).
2. Във Филологическия факултет в Белград има общо четири бакалавърски и шест магистърски програми, вж. <http://www.fil.bg.ac.rs/lang/sr/katedre/iberijske-studije/najcesca-pitanja/>. [Прегледан на: 7.9.2021]
3. Вж. <http://www.fil.bg.ac.rs/lang/sr/nastava/za-buduce-studente/jkk/> [Прегледан на: 7.9.2021]
4. Както посочва Ц. Иванова: „на територията на Сърбия понастоящем има две обособени, декларирали се и различаващи се исторически, конфесионално и езиково (като диалекти на съвкупния български език) български общности: по-многобройните православни българи от пограничните с България територии, разселили се и в Централна Сърбия, и малобройната група на българите католици (или павликяните) от областта Банат“ (Ivanova 2007, 188 – 189). Българската общност от пограничните с България територии, т.нар. Западни покрайнини, се оформя след края на Първата световна война и подписването на Ньойския договор (27 ноември 1919 г.), по силата на който Цариградско, Босилеградско, Струмишко и някои села в Кулско биват отцепени от България и присъединени към Кралството на сърби, хървати и словенци (КСХС). Предците на българите, живеещи в сръбската част на Банат, се заселват в историческата област Банат през XVII и XVIII в. (вж. повече у Ivanova 2007, 189-190).
5. След закриването на училището подготовката на кадри се осъществява в новооткритата специалност в Ниш. Вж. в. „Братство“, бр. 35, 1960, с. 6. [Прегледан на: 23.8.2021]. Достъпен от: <http://media.kultura.bosilegrad.rs/2018/12/Br.-35.pdf>.
6. За Педагогическото училище в Цариград вж. в. „Братство“, бр. 391/392, 1969, с. 7. [Прегледан на: 25.8.2021]. Достъпен от: <http://media.kultura.bosilegrad.rs/2018/12/Br.-391-392.pdf>.
7. Новината за откриването на българистиката в Ниш е публикувана във в. „Братство“, бр. 31, 1960 г., с. 4. [Прегледан на: 23.8.2021]. Достъпен от: <http://media.kultura.bosilegrad.rs/2018/12/Br.-31.pdf>. За началото на лекциите в новооткритата специалност вж. в. „Братство“, бр. 34, 1960, с. 4.

- [Прегледан на: 23.8.2021]. Достъпен от: <http://media.kultura.bosilegrad.rs/2018/12/Br.-34.pdf>.
8. Вж. в. „Братство“, достъпен от: <https://kultura.bosilegrad.rs/bg/category/digital-centar/kolekcii/>
 9. Вж. и интервюто с доц. д-р Валентина Бонджолова „Лекторатът по български език в Ниш, Сърбия – традиции и бъдеще“ (Dikova, Padeshka 2015, 137 – 144).
 10. Вж. и „Българистиката в Белградския университет“ на Д. Дончева (Doncheva 2009, 131 – 137).
 11. Вж. в. „Братство“, бр. 398, 1969, с. 4. [Прегледан на: 28.8.2021]. Достъпен от: <http://media.kultura.bosilegrad.rs/2018/12/Br.-398.pdf>
 12. Промяната в правото на обучение и информиране на майчин език настъпва след демократичните промени в Сърбия през 2001 г. (вж. Ivanova 2007, 190). Още за обучението по/на български език в Сърбия вж. и у Радкова, А. и др. (Radkova et al. 2014, 171 – 198), Младенов-Бочева, И. [Прегледан на: 15.7.2021]. Достъпен от: <https://rhetoric.bg/ivana-mladenov-bocheva-%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B8-%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BF%D0%BE> и др.
 13. Вж. повече в сп. „Визия на българите в Сърбия“ год. I, бр. 10, октомври 2018, Димитровград, с. 10.
 14. Подробна информация може да бъде намерена в сайта на Факултета [Прегледан на: 2.9.2021]. Достъпен от: <http://www.fil.bg.ac.rs/lang/sr/katedre/srpski-jezik-sa-juznoslovenskim-jezicima/bugarski-jezik/zaposleni/>
 15. Вж. повече за откриването на аудиторията и преподавателския кабинет на: <https://www.mfa.bg/embassies/serbia/news/27367> [Прегледан на: 4.9.2021].
 16. За сътрудничеството до 2013 г. вж. у Д. Дончева и Н. Бечева (Doncheva, Becheva 2013, 125 – 126).

ЛИТЕРАТУРА

- Дикова, Т., Падешка, М., 2015. Лекторатът по български език в Университета в Ниш, Сърбия – традиции и бъдеще. Интервю с доц. д-р Валентина Бонджолова. В: *Лекторатите – български културни територии по света. Интервюта с лектори по български език, литература и култура в чуждестранни университети*. София: Аз-буки, 137 – 143.
- Дончева, Д., 2009. Българистиката в Белградския университет. В: *Българистиката по света*. София: Проф. Марин Дринов, 131 – 137.
- Дончева, Д., Бечева, Н., 2013. Минало и бъдеще на българистиката в Белградския университет. В: *Минало, настояще и перспективи на чуждестранната българистика. Сборник с доклади от Междунационален симпозиум*. Белград: Белградски университет, 131 – 137.

- родната кръгла маса, посветена на петдесетата годишнина на Летния семинар по българистика, Лозен 19 – 20 юли 2012 г.. София: Св. Климент Охридски, 118 – 127.
- Иванова, Ц., 2007. Статусът на българския език в Сърбия от социолингвистичен и лингвокултурологичен аспект. В: *Българските острови на Балканите*. София: Фигура, 188 – 202.
- Йотев, Б., 2009. *Литература за напредък и памет*. Ниш: Братство.
- Младенов-Бочева, И., 2017. Психолого-педагогически предпоставки за ефективна комуникация в обучението по майчин език в Република Сърбия. *Реторика и комуникации*. [viewed 20 юли 2021]. Достъпен на: <https://rhetoric.bg/ivana-mladenov-bocheva-%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B8-%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BF%D0%BE>.
- Тасева, Л. и др., 2019. Становище за състоянието на чуждестранната българистика. В: *Българистиката в Европа: настояще и бъдеще*. София: Изток-Запад, 13 – 37.
- Радкова, А. и др., 2014. Обучението по български език в гр. Димитровград, Република Сърбия – реалности и тенденции. *Български език и литература*. Vol. 56 (2), 171 – 198.

REFERENCES

- Dikova, T., Padeshka, M., 2015. Lektoratat po balgarski ezik v universiteta v Nish, Sarbia – traditsii i badeshte. Intervyu s dots. d-r Valentina Bondzholova. V: *Lektoratite – balgarski kulturni teritorii po sveta. Intervyuta s lektori po balgarski ezik, literatura i kultura v chuzhdestranni universiteti*. Sofia: Az-buki, 137–143.
- Doncheva, D., 2009. Balgaristikata v Belgradskia universitet. V: *Balgaristikata po sveta*. Sofia: Prof. Marin Drinov, 131 – 137.
- Doncheva, D., Becheva, N., 2013. Minalo i badeshte na balgaristikata v Belgradskia universitet. V: *Minalo, nastoyashte i perspektivi na chuzhdestrannata balgaristika. Sbornik s dokladi ot Mezhdunarodnata kragla masa, posvetena na petdesetata godishnina na Letnia seminar po balgaristika, Lozen 19-20 yuli 2012*. Sofia: Sv. Kliment Ohridski, 118 – 127.
- Ivanova, Ts., 2007. Statusat na balgarskia ezik v Sarbia ot sotsiolingvistichen i lingvokulturologichen aspekt. V: *Balgarskite ostrovi na Balkanite*. Sofia: Figura, 188 – 202.
- Yotev, B., 2009. *Literatura za napredak i pamet*. Nish: Bratstvo.
- Mladenov-Bocheva, I., 2017. Psihologo-pedagogicheski predpostavki za effektivna komunikatsia v obuchenieto po maychin ezik v Republika

Sarbia. *Retorika i komunikatsii*. [viewed 20 yuli 2021]. Dostapen na: <https://rhetoric.bg/ivana-mladenov-bocheva-%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B8-%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BF%D0%BE>.

Taseva, L et al., 2019. Stanovishte za sastoyaniето na chuzhdestrannata balgaristika. V: *Balgaristikata v Evropa: nastoyashte i badeshte*. Sofia: Iztok-Zapad, 13 – 37.

Radkova, A. et al., 2014. Obuchenieto po balgarski ezik v gr. Dimitrovgrad, Republika Sarbia – realnosti i tendentsii. *Bulgarian language and literature*. Vol. 56 (2), 171–198.

PAST AND PRESENT OF BULGARIAN STUDIES AT THE UNIVERSITY OF BELGRADE

Abstract. This article aims to outline the main stages in the development of Bulgarian studies at the University of Belgrade, as well as to describe its current state, without claiming to be exhaustive. The first stage of the development of the specialty could rather be considered a preparatory stage in the development of Bulgarian studies as we know it today. The second stage is marked by the scientific work of Marin Mladenov and the development of mainly literary Bulgarian studies. In the third stage, the emphasis is placed on the linguistic Bulgarian studies by Mariana Aleksic, as the teaching staff expands. Today, the Faculty of Philology at the University of Belgrade is the only place in Serbia where Bulgarian studies exist as a separate specialty within the Department of Serbian with South Slavic Languages. The Bulgarian language is also studied as an elective discipline (two-semester and four-semester), and almost all Bulgarian disciplines can be studied as electives by students from other specialties. It could be said that Belgrade Bulgarian studies today strive to soon achieve the much-needed balance in the presence of specialists in the field of literature and language.

Keywords: foreign Bulgarian studies; Bulgarian language; University of Belgrade; Serbia

✉ **Dr. Ivana Davitkov, Assoc. Prof.**

Web of Science ResearcherID AAA-4415-2020

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-3697-4029>

Faculty of Philology, University of Belgrade

3, Studentski trg

11000 Belgrade

E-mail: ivana.davitkov@fil.bg.ac.rs